

Llenguatge i Pràctica Musical

La matèria de Llenguatge i Pràctica Musical proporciona als alumnes una formació que els permet aprofundir en el coneixement i l'ús de la música com a llenguatge universal i desenvolupar habilitats perceptives amb finalitats expressives i creatives.

La música necessita el cultiu de l'escolta com a via natural d'accés a la seva apreciació, gaudi i comprensió. La identificació d'elements musicals a través de l'audició requereix el desenvolupament d'estratègies que permetin als alumnes no tan sols analitzar les seves característiques, sinó també reflexionar sobre les emocions inherents a la pròpia percepció musical. En aquest sentit, és important que els alumnes adquireixin el vocabulari adequat per descriure la música i expressar les seves opinions i sentiments.

Com a suport escrit d'obres musicals, la partitura es converteix en objecte d'estudi d'aquesta matèria en connectar aspectes perceptius amb la seva representació gràfica, possibilitant la conservació del repertori. Així mateix, aporta informació sobre l'evolució del propi llenguatge a partir de l'estudi comparat, facilitant la comprensió de factors socioculturals que han incidit en el seu desenvolupament. A més, quan s'utilitza com a recurs de suport a la interpretació, la partitura afavoreix la pràctica d'habilitats de descodificació musical.

Tant l'escolta com la representació musical escrita són mitjans d'accés a l'obra. A través d'aquests, els alumnes identifiquen i comprenen patrons musicals que, una vegada interioritzats, formen part del seu univers musical i poden convertir-se en elements generadors de noves idees. En aquest procés, adquireixen especial rellevància les interpretacions i les improvisacions en les quals s'utilitzen la veu, el cos o els instruments musicals com a mitjans per a l'expressió i l'experimentació. Igualment rellevant és la participació en projectes col·laboratius que afavoreixin els processos creatius, com també el descobriment d'oportunitats de desenvolupament personal, social, acadèmic i professional.

En el context d'aquesta matèria, l'ús d'aplicacions i programes informàtics per a la transcripció, l'enregistrament, l'edició, la creació o la difusió musical faciliten el desenvolupament de nombrosos coneixements, destreses i actituds. Al mateix temps, genera una oportunitat per a la reflexió sobre la necessitat de respectar la propietat intel·lectual i els drets d'autor.

La matèria de llenguatge i pràctica musical està dissenyada a partir de cinc competències específiques que estan vinculades amb els objectius de l'etapa, com també amb les competències clau previstes per al batxillerat, especialment amb la competència en consciència i expressió culturals. L'adquisició d'aquestes competències específiques permetrà que els alumnes puguin reconèixer i utilitzar els elements del llenguatge musical i desenvolupar la sensibilitat necessària per a l'apropament a la música des de l'escolta, la interpretació i la creació. Al mateix temps, la seva consecució suposa l'adquisició d'autonomia en la lectura i l'execució del discurs musical, imprescindibles per a l'apreciació de gran varietat de referències artístiques i per a la conformació d'un criteri musical propi.

Els criteris d'avaluació plantejats, que es desprenen de manera directa de les competències específiques, serveixen per determinar el nivell competencial assolit pels alumnes i estan dissenyats per aplicar-se a partir de procediments i instruments d'avaluació variats.

Per altra banda, els sabers bàsics de la matèria es divideixen en dos blocs. El primer, «Llenguatge musical», inclou els aspectes relacionats amb el llenguatge musical com a fonament teòric de la matèria, mentre que el segon, «Pràctica musical», fa referència a les estratègies i tècniques d'escolta, d'interpretació o de lectura, com també a l'ús d'aplicacions i programes informàtics per a l'edició de partitures, la producció musical i audiovisual i la seva difusió.

Amb l'objectiu de facilitar l'assoliment de les competències específiques, un cop aconseguida la base de sabers necessària, es recomana el disseny de tasques més complexes que combinin els diferents elements curriculars i estiguin vinculades amb diversos àmbits d'experiència. L'ús de música que

resulti pròxima als alumnes permetrà introduir un element motivador. Per altra banda, la pràctica musical compartida i la realització de projectes en els quals participi el grup fomentaran l'autonomia, la iniciativa, la creativitat, la solidaritat i el respecte a la diversitat. De la mateixa manera, l'organització de tasques tant individuals com col·laboratives per a la identificació, el reconeixement dels elements del llenguatge musical, la lectura, la interpretació i la creació musical potenciarà el desenvolupament competencial i facilitarà l'aprenentatge significatiu.

Competències específiques

CE 1 Conrear l'escolta activa, desenvolupant estratègies d'atenció, per a reconèixer i descriure amb un vocabulari adequat els elements que formen part d'una obra i per a reflexionar sobre aspectes subjectius i emocionals inherents a la percepció musical.

El reconeixement i la descripció dels elements constitutius del llenguatge musical, a partir de l'escolta activa, resulten fonamentals per a la comprensió de les obres. La pràctica d'exercicis de percepció auditiva de complexitat progressiva afavoreix que els alumnes desenvolupin les destreses necessàries per a la identificació sonora dels elements musicals, com també per al reconeixement de la funció dels mateixos dins del discurs musical. D'aquesta forma, es prepara els alumnes per a la interiorització de patrons musicals que poden ser aplicats en processos d'interpretació o de creació.

En aquest marc, és necessari que els alumnes compreguin i utilitzin la terminologia musical que els permeti descriure de manera adequada, no solament els trets de l'obra, sinó també les sensacions que aquesta els genera, aprofundint en aspectes subjectius propis de l'experiència individual davant la música.

A més, l'escolta de diferents tipus d'obres possibilita el desenvolupament per part dels alumnes d'actituds d'obertura cap a noves sonoritats, enriquint els seus propis gustos musicals.

Descriptors que es lliguen a aquesta competència específica: CCL1, STEM2, CPSAA1.1, CPSAA3.1, CCEC1, CCEC3.1.

CE 2 Identificar els elements musicals d'obres de diferents estils i èpoques, analitzant i comparant partitures amb diverses grafies, per descriure'n les característiques i reflexionar sobre els factors que afecten l'evolució de la notació musical.

La identificació i comprensió dels elements musicals (melodia, ritme, harmonia, timbre, etc.), a través de l'anàlisi de partitures amb diferents grafies, permet als alumnes establir vincles entre el codi musical escrit i la percepció auditiva de l'obra. Així mateix, afavoreix la reflexió sobre la seva utilitat com a mitjà per a la conservació de la música al llarg del temps.

En la seva evolució, el llenguatge musical ha adquirit diferents formes per atendre els principis estètics i les necessitats d'expressió humanes. L'estudi comparatiu, a través de partitures amb grafia diversa, no tan sols aproxima els alumnes al coneixement del codi utilitzat per descodificar-lo posteriorment, sinó que el converteix en un suport per, a través de l'observació i anàlisi, aproximar-se a factors del context que afecten la creació musical i, en conseqüència, a la representació en la partitura.

Descriptors que es lliguen a aquesta competència específica: CCL1, CCL2, STEM2, CPSAA1.1, CCEC2.

CE 3 Aplicar estratègies d'interpretació musical, utilitzant la lectura com a mitjà d'aproximació a l'obra i adquirint de manera progressiva habilitats de descodificació i integració del llenguatge musical, per realitzar improvisacions o executar amb autonomia propostes musicals senzilles.

En els processos d'interpretació musical, la lectura de partitures, amb o sense suport de l'audició, es converteix en un mitjà d'accés a l'obra, ja que permet el reconeixement d'elements i la interiorització de patrons musicals. En aquest sentit, la identificació del codi musical per a l'aplicació pràctica es facilita quan es complementa amb processos previs d'escolta i seguiment de la partitura. A més, a partir dels materials musicals assimilats, es possibiliten les improvisacions, individuals o col·lectives, lliures o dirigides, en les quals s'elaborin noves idees, emprant la veu, el cos o diferents instruments musicals.

Així mateix, l'ús d'aquests recursos requereix l'adquisició de les habilitats tècniques necessàries per al seu ús. En conseqüència, per assolir aquesta competència és fonamental concebre l'assaig com un espai de lectura, escolta, aprenentatge i gaudi musical compartit, però també de desenvolupament d'habilitats i destreses expressives.
Descriptors que es lliguen a aquesta competència específica: CCL2, CPSAA1.1, CPSAA1.2, CCEC3.1, CCEC3.2.
CE 4 Realitzar projectes musicals col·laboratius, planificant i implementant les seves fases i assumint funcions diverses dins del grup, per afavorir processos creatius i identificar oportunitats de desenvolupament personal, social, acadèmic i professional.
La participació en projectes musicals es presenta com una oportunitat per aplicar els aprenentatges propis de la matèria en un marc eminentment creatiu, en el qual poden seleccionar-se materials musicals prèviament treballats o generar-se'n altres de nous.
En realitzar els projectes de manera col·laborativa, es promou que els alumnes assumeixin diferents funcions i que participin activament i es comprometin en totes les fases del procés; l'experiència els permetrà, d'aquesta manera, descobrir i identificar diferents oportunitats de desenvolupament personal, social, acadèmic i professional lligades a la música.
Així mateix, el desenvolupament de projectes musicals col·laboratius contribueix al cultiu d'actituds de respecte davant la diversitat d'opinions, afavorint el creixement personal i social dels alumnes.
Descriptors que es lliguen a aquesta competència específica: STEM3, CD3, CPSAA3.2, CPSAA5, CC2, CE1, CE3, CCEC4.1, CCEC4.2.
CE 5 Emprar les possibilitats que ofereixen les tecnologies digitals en l'àmbit musical, utilitzant eines de processament del so, de producció audiovisual i d'edició de partitures, per a desenvolupar processos d'escriptura, creació i difusió musical.
Les possibilitats que ofereixen les eines i mitjans tecnològics permeten que els alumnes participin en el fet musical a través de processos d'edició de partitures i de producció sonora i audiovisual, utilitzant diverses aplicacions i programes informàtics. Molts d'aquests recursos presenten una interfície en una altra llengua, principalment en anglès, amb què s'afavoreix, al mateix temps, l'adquisició d'un llenguatge tècnic musical en un altre idioma.
D'igual forma, la difusió de les produccions musicals o audiovisuals a través de diferents plataformes digitals a internet amplia el marc comunicatiu habitual dels alumnes. En aquest sentit, és important que els alumnes avaluin els riscos dels espais virtuals utilitzats, coneguin les mesures de protecció de dades personals i assegurin el respecte a la propietat intel·lectual i als drets d'autor.
Descriptors que es lliguen a aquesta competència específica: CP1, CD2, CD3, CPSAA1.1, CE1, CE3, CCEC2, CCEC4.1.

Criteris d'avaluació

S'estableixen els criteris d'avaluació (CA) de cada una de les competències específiques (CE), juntament amb aclariments orientatius per desenvolupar-los.

CE 1 Cultivar l'escolta activa, desenvolupant estratègies d'atenció, per reconèixer i descriure amb un vocabulari adequat els elements que formen part d'una obra i per reflexionar sobre aspectes subjectius i emocionals inherents a la percepció musical.
CA 1.1 Reconèixer i descriure els diferents paràmetres i elements musicals d'una obra, aplicant estratègies d'escolta activa i utilitzant el vocabulari específic adequat.
- Reconèixer els paràmetres i elements musicals d'una obra aplicant estratègies d'escolta activa.
- Descriure els paràmetres i elements musicals identificats utilitzant un vocabulari específic adequat.
CA 1.2 Descriure les sensacions que genera la música i la possible vinculació amb les característiques de l'obra, reflexionant sobre aspectes subjectius inherents a l'escolta musical.
- Descriure les sensacions que la música genera, a partir de l'escolta activa.

- Vincular les característiques de l'obra amb les sensacions que genera.
- Reflexionar sobre aspectes subjectius inherents a l'escolta musical.

CE 2 Identificar els elements musicals d'obres de diferents estils i èpoques analitzant i comparant partitures amb diverses grafies, per descriure'n les característiques i reflexionar sobre els factors que afecten l'evolució de la notació musical.

CA 2.1 Descriure les característiques principals dels elements musicals (melodia, ritme, harmonia, timbre, etc.) presents en partitures amb grafia convencional i no convencional d'obres de diferents estils i èpoques identificant i analitzant els seus elements.

- Identificar els elements musicals presents en partitures amb grafia convencional i no convencional d'obres de diferents estils i èpoques.
- Descriure i analitzar les característiques principals dels elements musicals identificats (melodia, ritme, harmonia, timbre, etc.).

CA 2.2 Comparar la representació dels elements musicals en partitures amb diferent grafia, reflexionant sobre els factors que incideixen en l'evolució de la notació musical.

- Comparar la representació dels elements musicals en partitures amb diferent grafia.
- Reflexionar sobre els factors que incideixen en l'evolució de la notació musical.

CE 3 Aplicar estratègies d'interpretació musical, utilitzant la lectura com a mitjà d'aproximació a l'obra i adquirint de manera progressiva habilitats de descodificació i integració del llenguatge musical, per realitzar improvisacions o executar amb autonomia propostes musicals senzilles.

CA 3.1 Llegir, amb autonomia, partitures senzilles, amb o sense suport de l'audició.

CA 3.2 Executar fragments musicals senzills, de manera individual o col·lectiva, a través de la veu, del cos o d'instruments musicals, ateses les indicacions de la partitura.

- Executar fragments musicals senzills amb la veu, el cos o instruments musicals, de manera individual o col·lectiva.
- Atendre les indicacions de la partitura en les interpretacions.

CA 3.3. Desenvolupar habilitats tècniques per a la interpretació vocal, instrumental i coreogràfica, utilitzant els assaigs com a espais d'escolta i d'aprenentatge i aplicant estratègies de memorització musical.

- Desenvolupar habilitats tècniques per a la interpretació vocal, instrumental i coreogràfica.
- Utilitzar els assaigs com a espai d'aprenentatge i escolta.
- Aplicar estratègies de memorització musical en el marc de la interpretació.

CA 3.4. Generar idees musicals o coreogràfiques senzilles, utilitzant diferents instruments, la veu o el cos, en improvisacions lliures o dirigides.

- Utilitzar diferents instruments, la veu o el cos per crear idees musicals o coreogràfiques.
- Generar idees musicals o coreogràfiques senzilles en improvisacions lliures o dirigides.

CE 4 Realitzar projectes musicals col·laboratius, planificant i implementant les seves fases i assumint funcions diverses dins del grup, per afavorir processos creatius i identificar oportunitats de desenvolupament personal, social, acadèmic i professional.

CA 4.1 Planificar i desenvolupar projectes musicals col·laboratius, seleccionant materials musicals treballats o creant altres nous a partir de l'aplicació dels aprenentatges propis de la matèria.

- Planificar i desenvolupar projectes musicals col·laboratius.
- Seleccionar material musical prèviament treballat per incorporar-lo als projectes planificats.
- Aplicar els aprenentatges assolits per crear material musical nou en el marc dels projectes musicals planificats.

CA 4.2 Assumir diferents funcions en la planificació i desenvolupament de projectes musicals col·laboratius, participant activament en la seva execució, valorant les aportacions de la resta d'integrants del grup i descobrint oportunitats de desenvolupament personal, social, acadèmic i professional.

- Planificar i desenvolupar projectes musicals col·laboratius, assumint diferents funcions.

- Participar activament en l'execució dels projectes planificats.
- Valorar les aportacions de la resta d'integrants del grup.
- Descobrir oportunitats de desenvolupament personal, social, acadèmic i professional en el marc dels projectes musicals executats.

CE 5 Emprar les possibilitats que ofereixen les tecnologies digitals en l'àmbit musical, utilitzant eines de processament del so, de producció audiovisual i d'edició de partitures, per a desenvolupar processos d'escriptura, creació i difusió musical.

CA 5.1 Desenvolupar projectes musicals, posant en pràctica els aprenentatges adquirits i utilitzant eines d'edició de partitures, de processament del so i de producció audiovisual.

- Desenvolupar projectes musicals posant en pràctica els coneixements adquirits.
- Utilitzar editors de partitures, processadors de so i eines de producció audiovisual per desenvolupar projectes musicals.

CA 5.2 Difondre produccions musicals i audiovisuals a través de plataformes digitals, utilitzant entorns segurs i respectant la propietat intel·lectual i els drets d'autor.

- Difondre produccions musicals i audiovisuals a través de plataformes digitals.
- Utilitzar entorns digitals segurs.
- Respectar la propietat intel·lectual i els drets d'autor en la difusió de produccions musicals i audiovisuals.

Sabers bàsics

Es concreten a continuació els sabers bàsics organitzats en blocs.

A. LENGUATGE MUSICAL

- Representació musical dels paràmetres del so. Durada: figures i silencis, signes que modifiquen la durada de les figures. Altura: pentagrama, claus, notes musicals, índexs acústics, signes que modifiquen l'altura de les notes. Intensitat: matisos, indicadors de dinàmica. Timbre: veus i instruments.
- La melodia. Tipus i classificació dels intervals. Escalles majors i menors (natural, harmònica i melòdica). Altres escales.
- El ritme. Compassos simples i composts. Compassos d'amalgama. Ritmes irregulars i lliures. Ritmes simultanis. Polirrítmia i polimetria. Grups de valoració especial.
- L'harmonia. Cercle de cinquenes. La tonalitat. Principals funcions harmòniques en la tonalitat. Acords. Enllaços i cadències. Modulacions. Progressions tonals.
- La forma musical. Unitats estructurals: període, frase, semifrase, motiu. Principis compositius bàsics: repetició, contrast, variació. Forma estròfica, binària, ternària, rondó, forma lliure per seccions, tema amb variacions, fuga, forma sonata...
- Elements expressius de la música: dinàmica, agògica, articulació...
- Els elements musicals (ritme, melodia, harmonia, textura, instrumentació, forma i estructura) en la tradició musical occidental.
- Els elements musicals en el folklore i en les músiques populars urbanes.
- Particularitats en l'ús dels distints elements musicals en diferents estils i èpoques.
- Notació convencional (grafia tradicional) i notació no convencional (introducció a la notació de la música contemporània).

B. PRÀCTICA MUSICAL

- Estratègies d'escolta o visionat d'obres o fragments musicals.
- L'atenció, la memòria i la reflexió com a eines fonamentals per a l'escolta activa i el visionat.

<ul style="list-style-type: none"> - Tècniques de realització escrita de dictats senzills a una veu. Elements rítmics (pulsació, compàs, ritme). Elements melòdics (direccionalitat, perfil, notes). Elements harmònics senzills (mode major o menor, tonalitat).
<ul style="list-style-type: none"> - Tècniques d'interpretació vocals, amb o sense acompanyament. Escalfament vocal i muscular. Respiració diafragmàtica i control de l'aire. Projectió de la veu i articulació, dicció, entonació i pronunciació.
<ul style="list-style-type: none"> - Tècniques d'interpretació corporals, amb o sense acompanyament. Consciència corporal i relaxació muscular. Expressió corporal i moviment. Percussió corporal.
<ul style="list-style-type: none"> - Tècniques d'interpretació instrumentals, amb o sense acompanyament. Postura correcta. Tècniques específiques segons l'instrument. Lectura de partitures i interpretació.
<ul style="list-style-type: none"> - Aspectes expressius: caràcter, dinàmiques i matisos, fraseig i articulació, etc.
<ul style="list-style-type: none"> - L'escolta activa: concentració i atenció, elements clau per a l'adaptació de la interpretació individual al conjunt.
<ul style="list-style-type: none"> - Lectura, interiorització i memorització d'estructures musicals senzilles.
<ul style="list-style-type: none"> - Pràctica auditiva o interpretativa d'estructures tonals i modals. Identificació auditiva d'elements bàsics: modes, graus tonals, intervals melòdics i harmònics, etc. Pràctica d'estructures tonals: identificació i interpretació de la relació tònica-dominant, reconeixement auditiu i interpretació dels acords dels graus tonals, progressions harmòniques bàsiques, etc. Desenvolupament d'habilitats auditives per identificar components tonals. Pràctica de la memòria musical per reproduir, fragmentar i comparar estímuls sonors.
<ul style="list-style-type: none"> - Estratègies i tècniques d'improvisació adaptades al nivell. Improvisació pautaada (rítmica, melòdica, rítmica melòdica o harmònica) sobre un esquema establert. Improvisació lliure sobre un esquema establert. Improvisació lliure.
<ul style="list-style-type: none"> - Tècniques i aplicacions informàtiques d'edició i producció sonora, musical i audiovisual. Funcionalitats pròpies de les aplicacions. Programes informàtics de llicència lliure.
<ul style="list-style-type: none"> - Difusió musical. Plataformes per a la difusió d'obres musicals o audiovisuals. Protecció de dades en la indústria musical. Tipus de llicències d'ús.
<ul style="list-style-type: none"> - La propietat intel·lectual i els drets d'autoria: drets morals i drets patrimonials o d'explotació.
<ul style="list-style-type: none"> - La música com a forma d'expressió. La naturalesa expressiva de la música: expressió d'emocions i transmissió de sensacions. Elements expressius al servei de la capacitat comunicativa de la música. La dimensió cultural i social de la música, art creadora de consciència de grup i d'identitats col·lectives. L'impacte emocional i físic de la música en l'oient. La música i el seu valor terapèutic.